

festivalu *Týden Akademie věd* ve dvou listopadových dnech v sálech hlavní budovy AV ČR na Národní třídě v Praze. Oblast humanitních a společenských věd byla spolu s vědami o neživé přírodě na programu ve čtvrtek 7. 11. 2024. Po počáteční promluvě tehdejší předsedkyně AV ČR prof. Evy Zažímalové představovali v jednotlivci či skupinky stážístů práci odvedenou ve svém oboru, za což je posuzovala a otázky jim kladla přítomná odborná porota. Prezence fonetické stáže byla vyhodnocena jako úspěšná, a to včetně dodržení striktního časového limitu (7 minut + 3 minuty na diskusi). Celá akce byla živě vysílána a záznam si lze dohledat i zpětně.⁵

Pořádání stáží je způsob, jak přiblížit vědu mladým lidem, kteří mohou z těchto zkušeností dlouhodobě čerpat i rozšiřovat povědomí o výzkumné práci a její nezbytnosti mezi svými vrstevníky. Jsou schopni být po určitém zaškolení účinnými pomocníky svých lektorů a také se stát v budoucnu novými odbornými posilami, rozhodnou-li se pokračovat ve své vědecké kariéře.⁶

Z literární galerie: Václav Hrabě

Vladimír Novotný

vln@seznam.cz

Následující srovnání se může zdát mírně přitažené za vlasy, proč se ale o ně přinejmenším nepokusit? Pokud klasik českého romantického básnictví Karel Hynek Mácha skončil v pouhých šestadvaceti letech a bohudík stačil napsat *Máj* a *Pout' krkonoskou*, byť jeho básnivá próza vyšla až mnohem později, erbovní tvůrce české poválečné poezie Václav Hrabě odešel na věčnost již v necelých pětadvaceti letech a za života nevydal knižně vůbec nic, všehovšudy několik básnických textů (plus jednu povídku) v literárních časopisech. Nic podobného Máchově *Máji* nestihl napsat a určitě ani neměl v plánu oslovit současníky skladbou tohoto typu, nepochybně v moderním podání. Nicméně se také on stal legendou, třebaže autorův literární odkaz představuje pouze nevelké, možná dokonce nepatrné torzo. Přesto se kolem jeho básnické osobnosti téměř okamžitě vytvořil nadčasový „hraběcí“ kult.

Než se však zamyslíme nad torzem autora života a díla, připomeňme, že hned na počátku devadesátých let minulého věku se v našem literárním dějepisectví jako první začal básnickovou tvorbou zabývat Bohuslav Hoffmann, dlouholetý agilní člen redakční rady časopisu *Český jazyk a literatura*. S mladým literátem se setkal za vysokoškolských studií na Vysoké škole pedagogické v Praze a svou první stať o Václavu Hraběti uveřejnil už roku 1991 v *Iniciálách* pod emotivním názvem Bláznivý

⁵ Viz [online] dostupné z <<https://www.youtube.com/watch?v=3rpaJWhnHI>> (cit. 15. 3. 2025).

⁶ Literatura: *Akademický slovník současné češtiny* (2017–2025). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. [online] Dostupné z <<https://slovníkcestiny.cz>>; *Databáze jazykových dotazů* (2019–2025). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR., [online] Dostupné z <<https://dotazy.ujc.cas.cz/>>. *Internetová jazyková příručka* (2008–2025). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. [online] Dostupné z <<https://prirucka.ujc.cas.cz/>>. STRAHL, V. *Klíč k výslovnosti cizích vlastních jmen*. Praha: Karolinum, 1999. ŠTĚPÁNOVÁ, V.; ŠIMEČKOVÁ, M. Studentské stáže Otevřená věda v Ústavu pro jazyk český v roce 2021. *Naše řeč*. 105, 2022, s. 41–45.

hrabě své generace. Poté z jeho pera vzešla vědeckěji koncipovaná studie Vývojové souřadnice poezie Václava Hraběte, kterou Hoffmann otiskl v roce 1994 v akademickém bohemistickém dvouměsíčníku *Česká literatura*. Zesnulý badatel želbohu již nemůže přispět ani osobní „hrabětovskou“ vzpomínkou.

Nicméně spolupodílení se Václava Hraběte na české literární kultuře šedesátých let v podstatě trvalo jen dva a půl roku. Začneme ale od začátku: budoucí kultovní postava našeho poválečného básnictví se narodila 13. června 1940 v Příbrami, jenže vyrůstala v blízkých Lochovicích (v nichž ostatně kdysi pobýval dokonce i F. X. Šalda) na březích Litavky a posléze studovala a maturovala v Hořovicích, v městečku, do něž mladý Hrabě denně dojížděl a v němž pilně navštěvoval také hudební školu. Poté v Praze na nynější Pedagogické fakultě UK vystudoval obory čeština a dějepis, absolvoval ročníkovou práci o poezii Jiřího Šotoly, načež nastoupil vojenskou službu v přípohraničním Horšovském Týně. Jelikož nereagoval na umístěnku do západočeských Kraslic, nějaký čas složitě hledal obživu v různých zaměstnáních a teprve v říjnu 1964 se stal zastupujícím učitelem na ZDŠ v Praze-Košířích. Pátého března 1965 se však nešťastně otrávil oxidem uhelnatým.

Václav Hrabě pravděpodobně psal verše už za hořovické školní docházky, žádné jeho juvenilie se ale nedochovaly. Prokazatelně již „hřešil“ poezií v průběhu svého vojančení, dokonce tehdy sepsal i divadelní hru Královna Margot, zachovala se však pouze prozaická skladba *Horečka*. Traduje se, že ji rozepsal o Vánocích 1962 ihned po zhlédnutí erbovního filmu Federica Felliniho *Sladký život*, jenž tehdy i pro mladou generaci představoval učiněné tvůrčí zjevení. V témže roce debutoval v časopise Univerzita Karlova, zmíněnou *Horečku* otisklo až posmrtně nonkonformní periodikum *Divoké víno* a o autorovu popularitu se zasloužil především recitátor Miroslav (Mírek) Kovářík, který z Hrabětových básní nejprve sestavil poetické divadelní pásmo s názvem *Stop-time* a v roce 1969 prosadil i jejich stejnojmenné knižní vydání. Ovšem skromná básníková literární pozůstalost se od roku 1966 pohřešovala a teprve když byla nalezena, mohly vyjít i další, obměněné výběry z jeho díla.

Zatímco po roce 1969 se tituly zasloužilého umělectví a jiné oficiální pocty rozdělovaly jak na bleším trhu, poezie Václava Hraběte se posmrtně šířila především polosamizdatovým opisováním, i když postupně vyšly rovněž nízkonákladové výběry jako *Blues v modré a bílé* (1977) a potom *Korunovační blues* (1981). Také v mnichovském exilovém nakladatelství Poezie mimo domov připravili pro českou komunitu v zahraničí hrabětovskou edici *Černé nebe nad městem* (1985). Až po roce 1990 konečně dochází ke kompletnímu zpřístupnění umělcova díla včetně neznámé rukopisné pozůstalosti (mj. *Blues pro bláznivou holku*, 1995). Ve dvou samostatných edicích v letech 1994 a 1999 byla knižně vydána také Hrabětova jediná dochovaná próza *Horečka*. Na popularitě básníkových veršů má velkou zásluhu zpěvák Vladimír Mišík, který řadu jeho textů zhudebnil. Báseň *Variace na renesanční téma* pak bývá i díky Mišíkově přednesu pokládána za jeden z nejslavnějších textů tuzemské poezie.

Spontánní ohlas autorových veršů, počínající již od jejich počátečního uvádění v pražské „poetické vinárně“ Viola, posléze přerostl v masovou diváckou a čtenářskou

odezvu, spjatou s tím, že básníková „blues“ představovala symptomatickou výpověď o mladé generaci, výpověď, s jejímž netradičním, leč přesvědčivým a srozumitelným pojetím se nikoli náhodou ztotožňovala i následující pokolení. Václav Hrabě svým současným i budoucím čtenářům zůstával blízký také tím, že usiloval o konkrétní osobní prožitek, rozvolňoval dosavadní kánony v básnické struktuře a přirozeně inklinoval k dikci volného verše. Ostravský bohemista Miroslav Zelinský ve *Slovníku českých spisovatelů od roku 1945* nadmíru výstižně konstatoval, že právě v souladu s Hrabětovým nesouhlasným postojem k dobové měšťácké a úřední pseudomorálce se obzvláště autorem prezentovaná „riskantní otevřenost pocitového světa stává jedinou možnou alternativou autentického života“.

Nonkonformní básnění Václava Hraběte svého času vedlo k výkladům, že autor představuje cosi jako ojedinělou českou variantu nebo tuzemskou alternativu beatnické poezie a že zmíněná negace měšťáckého způsobu života je obdobou severoamerické beat generation. Tvůrci jako Allen Ginsberg nebo Gregory Corso jsou však Hrabětovu nazírání světa a přístupu k básnické tvorbě značně vzdáleni, jejich estetická východiska jsou zřetelně odlišná. Příbramský či lochovický rodák má mnohem blíže k pozdější vlně tzv. poezie Května, v níž byl za Hrabětova života nejvýše kladen hojně publikující Jaromír Hanzlík, později například také jeho vrstevníci Jiří Gruša a Petr Kabeš. Především novela *Horečka* působivě demonstuje někdejší autorovy iluze i deziluze, bytostně svázané s morálkou české společnosti. Jako mediální nedorozumění vyznívá rovněž nedávné tvrzení, že Hraběte můžeme pokládat za „prokletého básníka jazzového jara“. Natolik nonkonformní a „prokletý“ rozhodně nebyl.

O tom, nakolik byl autor ještě za svého života považován za svéráznou „ikonu“ nejen mladé poezie, deset let po jeho smrti vypovídá kupříkladu autobiografická lyrizovaná próza básníka Petra Skarlanta *Věk slasti*. V tomto vzpomínkovém pásmu z pera Hrabětova literárního i generačního přítele je sugestivně zachycena též pohnutá atmosféra básníkovy pohřbu ve středočeských Lochovicích. Nikoli náhodou byla Skarlantova próza po svém vydání erárními literárními činiteli pohoršeně pranýřována: Hrabě v jejich očích ztělesňoval typ básníka „otevřeného“, tudíž i rebelského, zároveň z pohledu „normalizační“ literární kritiky podezřelého, navíc tematicky ani stylisticky nikterak nepodobivého. To vše je již bohuďák minulost a nestárnoucí básníkovu památku dnes nezdobí pouze panel před domem, v němž v Lochovicích žil, ale i skutečnost, že v Hořovicích je po tvůrci pojmenováno gymnázium a již třicet let se každý sudý rok vyhlašuje literární soutěž *Hořovice Václava Hraběte*.